

ETİK ve ESTETİK

Ahlak ve Etik

- “Ahlak” bir toplumda kendisine uyulmaya zorlayan kurallar bütünü
- “Etik” var olan bu kuralları sorgulama, ahlak üzerine felsefi düşünme etkinliği.

AHLAK FELSEFESİNİN TEMEL KAVRAMLARI

İYİ: Ahlakça değerli olan.

KÖTÜ: İnsanın yapmaması gereken davranışlardır.

ÖZGÜRLÜK: İrade ile “iyi” ve “kötü” davranışlardan birisini seçme gücü.

ERDEM: İyi olana yönelme.

SORUMLULUK: İnsanın kendi eylemlerinin ya da yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi.

VİCDAN: Tutum ve eylemlerimizin ahlakça değerli olup olmadığını yargılama bilinci.

AHLAK YASASI: Uyulması ahlak açısından gerekli, genel-geçer kurallar.

AHLAKİ KARAR: Ahlak kurallarına özgürce uymaktır.

AHLAKİ EYLEM: Ahlaka uygun davranışı gerçekleştirme.

AHLAK FELSEFESİNİN TEMEL SORULARI

- Ahlaki eylemin amacı var mıdır? Varsa nedir?
- İnsan ahlaki eylemde bulunurken özgür müdür?
- İnsanın doğası ahlaklı olmasına elverişli midir?
- Tüm insanların ortaklaşa benimseyebilecekleri evrensel ahlak yasaları var mıdır?

İNSAN AHLAKİ EYLEMDE BULUNURKEN ÖZGÜR MÜDÜR?

Özgür olmadığını savunanlar

DETERMİNİZM : İnsanın irade ve eylemleri içten ve dıştan gelen engellerle belirlenmiştir. Bireyin içinde bulunduğu şartlar iradeyi belirler ve kişinin özgür karar vermesini engeller. Bu sebeple insan ahlaksal eylemde özgür değildir.

Özgür olduğunu savunanlar

- İNDETERMİNİZM: İnsan ahlaki eylemde tamamıyla özgürdür. Bu özgürlüğü hissettiği için toplumsal ahlak yasalarına özgürce uyar.
- OTO-DETERMİNİZM: İrade ve ahlaki eylemler bir kişilik ürünüdür. İnsan bilgi birikimini zenginleştirerek, kişiliğini geliştirerek ve aklını kullanarak özgürleşmiştir. Kişiliği gelişmiş olanlar, diğerlerinden daha özgürdür.

İnceleme konusu bakımından ahlak felsefesi

- **Normatif ahlak:** Yapılması istenen davranış ve eylemler ile yapılmaması istenen davranış ve eylemleri ifade eder.
- **Pozitif ahlak:** “olması gereken” değil, toplumda mevcut ahlaki normlar, kurallar ve değer yargılarıdır.

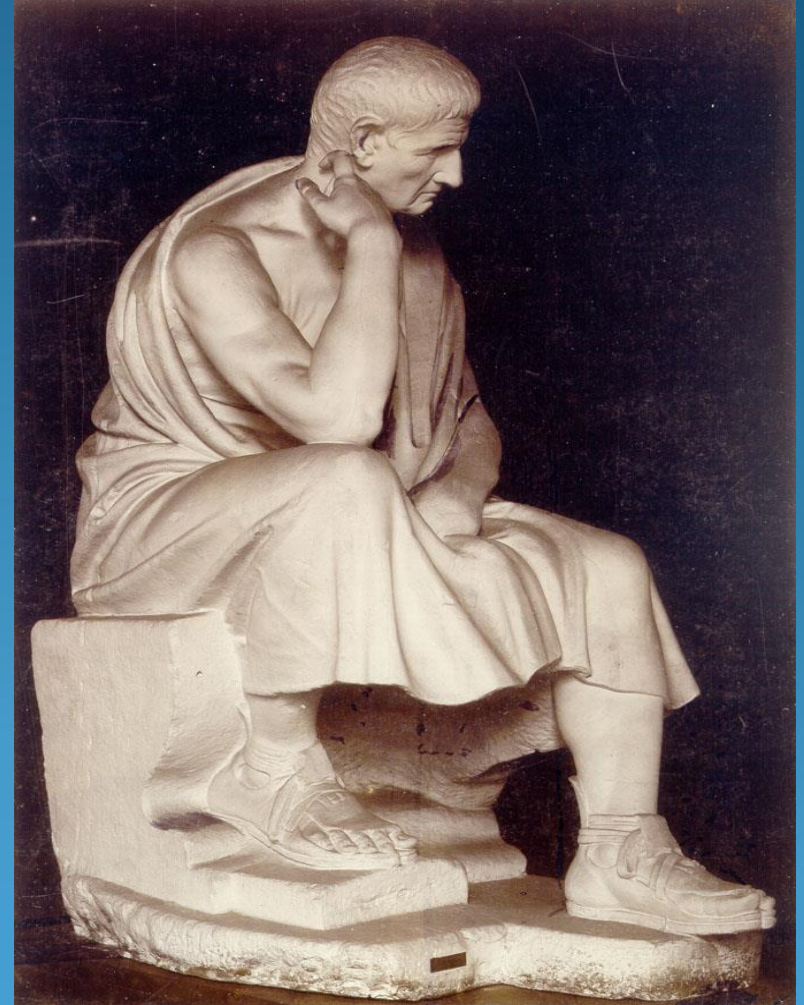

Ahlak kurallarının “evrensellik” sorunsalı

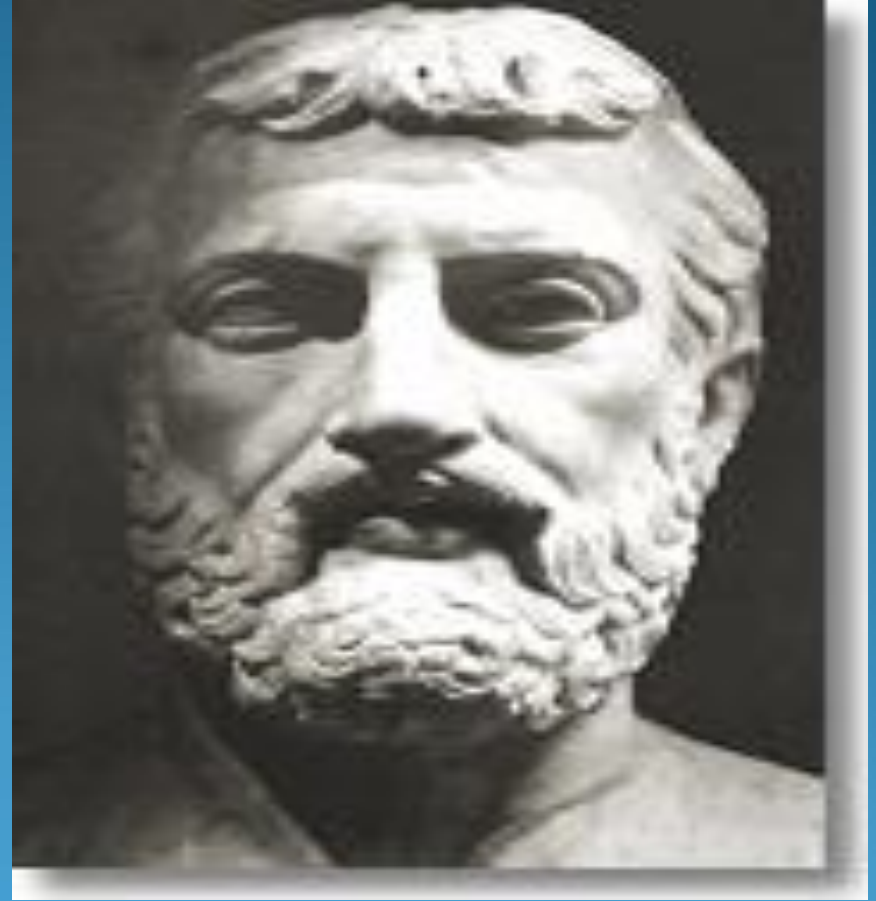
- Objektif ahlak: Bir toplumda herkes tarafından kabul edilebilecek evrensel ahlaki normların olabileceği argümanı.
- Subjektif ahlak: Herkes tarafından kabul edilebilecek evrensel ahlak kurallarının geçerli olamayacağı argümanı

Haz Ahlakı (hedonizm):

- Aristippos'a göre haz veren şey 'iyi', haz vermeyen şey 'kötü'dür. Ahlaki eylemin değeri eylemin sonucunda elde edilen hazla ölçülür. Haz bireyseldir. Dolayısıyla evrensel bir ahlak yasası yoktur.

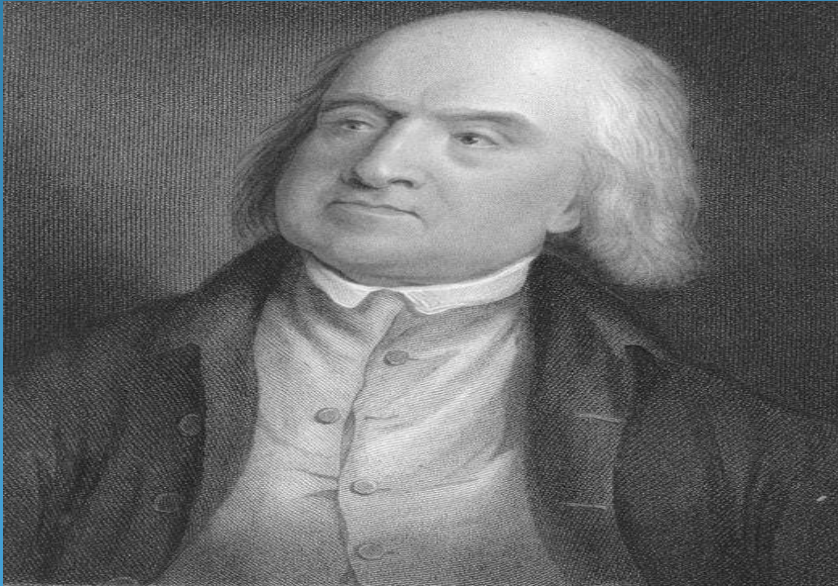

- Epiküros' a göre erdemli olmak ölçülü yaşamaktır . İnsan ancak bilgisi sayesinde hazları ayırıt edebilir.

Fayda ahlakı (Utülitarizm)

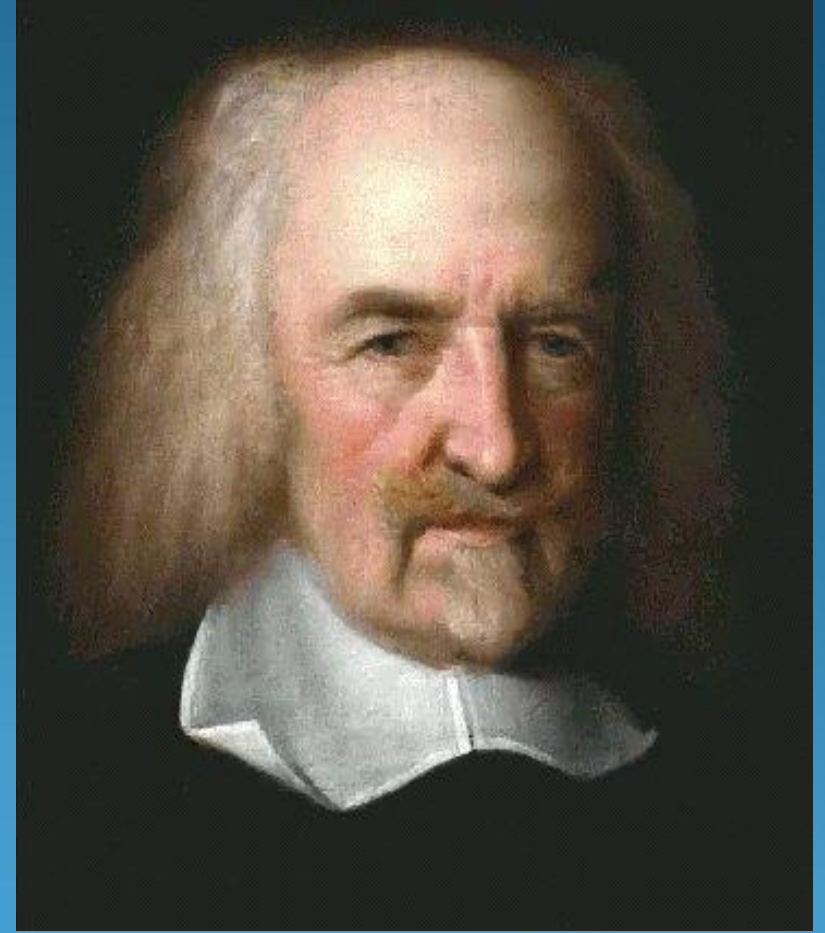
- Bireye fayda sağlayan davranış iyi; fayda sağlamayan ise kötüdür. Ahlaki eylemin değeri, onun sonucuna bağlıdır. Yararlı olan kişiden kişiye deęișeceęi için evrensel ahlak yasası yoktur. (Mill ve Bentham)

Bencilik

- Ben sevgisinin önde tutulduğu ve ahlakın da kendini koruma güdüsü ile ortaya çıktığı iddiası nedeniyle evrensel ahlak yasası olmadığını savunan anlayış.
- Hobbes'a göre hayvanlar gibi insanlar da içgüdüleri tarafından yönetilir. İnsan doğası gereği bencildir. Ahlakta egemen olan çıkardır. Mutlak iyi ve mutlak adalet yoktur.

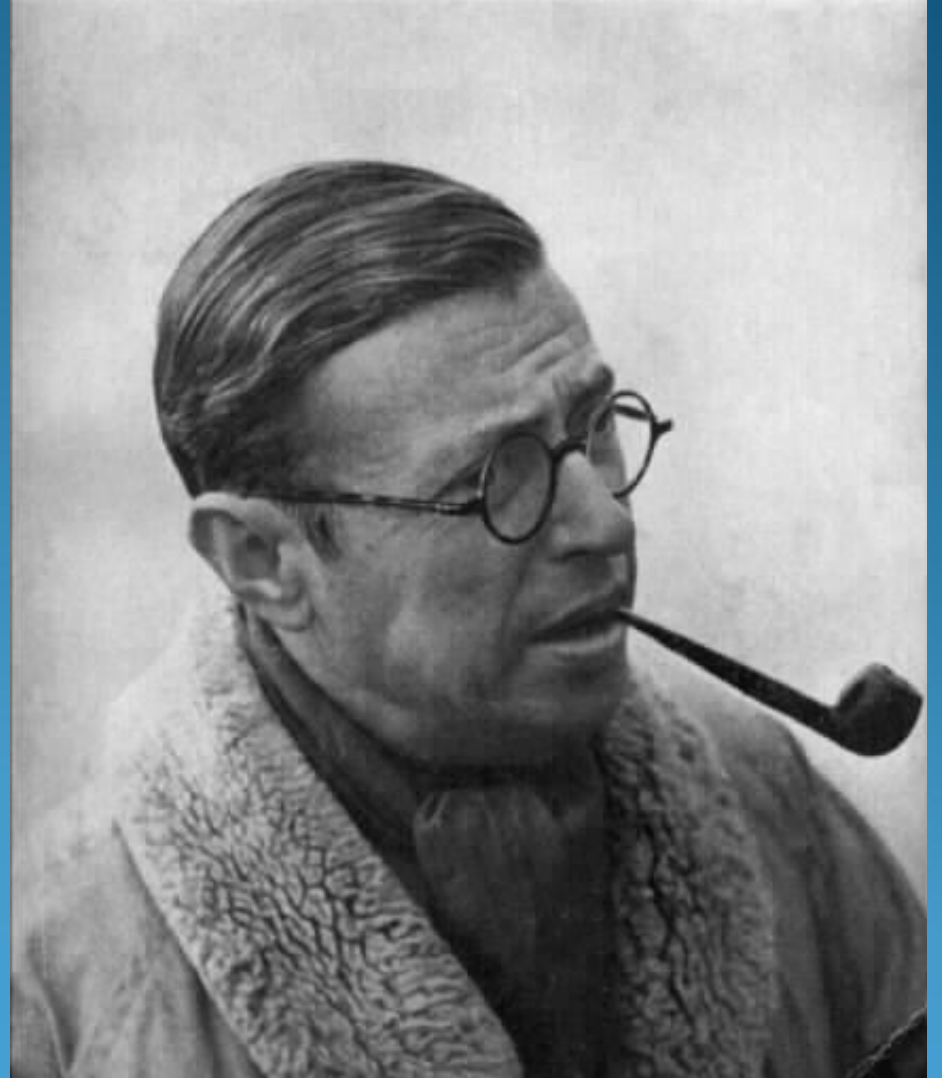

Anarşizm

- Başta devlet olmak üzere tüm baskıcı kurumların ortadan kalkması gerektiği argümanı. Hukuk gibi ahlak da insan özgürlüğünü kısıtlar. Bunlar olmazsa insan kendini daha iyi gerçekleştirebilir. (Proudhon ve Stirner)

Varoluşçuluk-öz ahlakı

- Sartre'a göre evrende varlığını, değerlerini yaratan, yolunu seçen tek varlık insandır. Bu sebeple bütün seçimlerindeki sorumlulukları kendine aittir. İnsan özgürlüğe mahkumdur. Genel bir ahlak yoktur; çünkü dünyada insana yol gösterecek bir işaret yoktur.

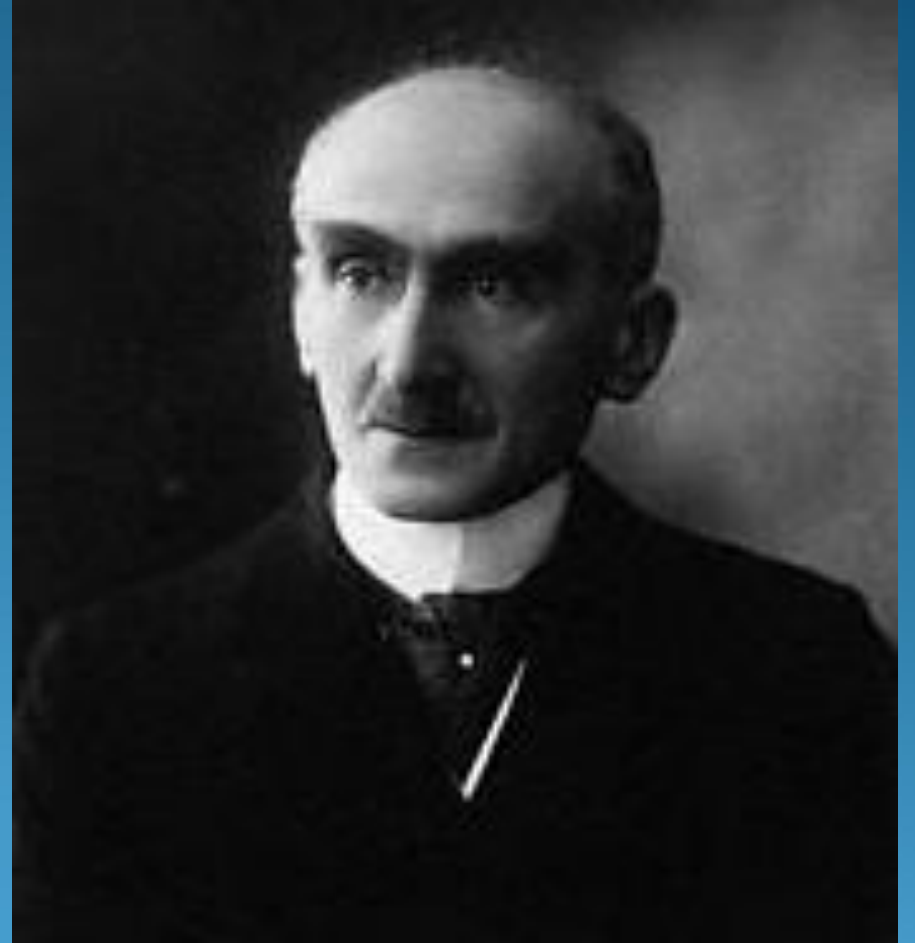

EVRENSEL AHLAK YASASININ VARLIĞINI KABUL EDENLER

Bergson

- Doğru bilginin ölçütü sezgidir. İnsanlar neyin iyi neyin kötü olacağını sezgi ile kavrayabilir. Kişi içinden gelen sezgiye göre hareket ederse iyi, ahlaki olanı yapmış olur.

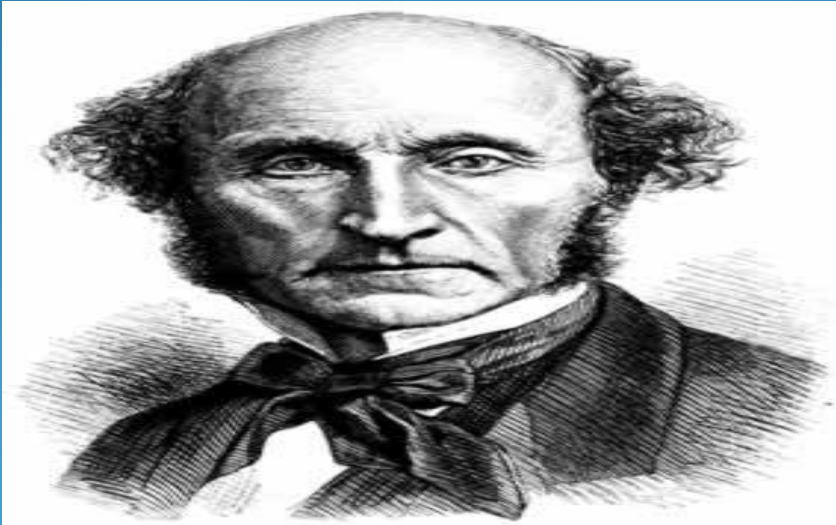

Betham ve Mill

- Görüşlerine göre faydayı bütün insanlık için, yani evrensel mutluluk olarak algılamışlardır. Herkes için iyi olanı yapmak insanı mutluluğa götürür. Bu noktada haz bireysellikten çıkıp evrenselliğe dönüşür.

Mill

İyinin ölçütü olan mutluluk ve fayda yalnızca eylemde bulunanın değil, ilgili herkesin mutluluğudur.

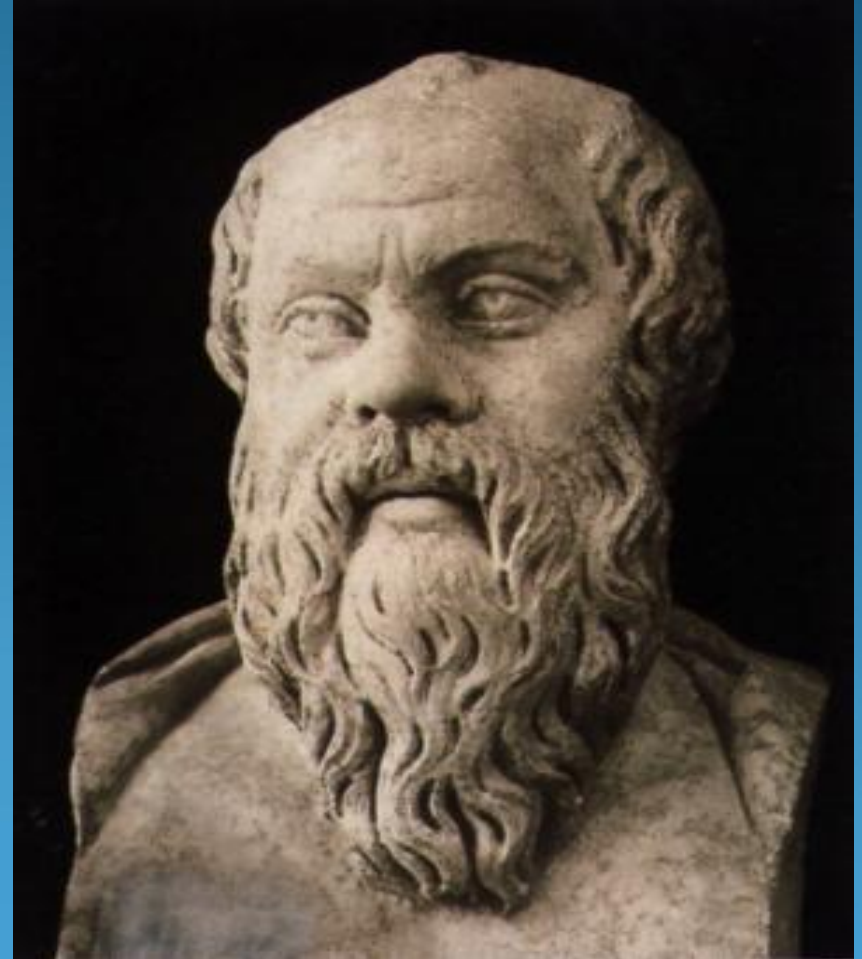

Bentham

Yaşamı değerli kılan şey hazdır. En yüce haz, olabildiğince çok insana en yüksek düzeyde fayda sağlayan hazdır.

- Sokrates; Ahlaki eylemin amacı mutluluktur. Erdemin kaynağı bilgidir. Hiç kimse bilerek kötülük etmez. Bilgili olma ile erdemli olmayı aynı şey belirler. Erdemli olan insan her zaman mutludur.

- Platon; Bir eylemin iyi ya da kötü olmasını iyi ideasına uygun olup olmamasına bağlıdır. Her insan iyi ideasına yönelmeli ve eylemlerini bu ideaya uydurmalıdır.

Aristoteles; İnsan mutluluğa ulaşmak için aşırı uçlardan kaçınmalı orta yolu seçmelidir. Gözü kara ile korkaklık arasında orta yol olan cesareti, müsriflik ile cimrilik arasında orta olan cömertliği seçmelidir.

Kant

- Ahlaki eylemin amacı mutluluk değil ödev olmalıdır. Bir eylem “ödev” duygusundan dolayı gerçekleşmişse ahlakidir. *“Öyle davran ki eylemine ölçü aldığın ilke, tüm insanlar için bir yasa haline gelebilsin”* ilkesi.

Kaynaklar

Aktan, C. C. Ahlak Ve Ahlak Felsefesine Giriş. Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2009.

M. Gökberk (1967) Felsefe Tarihi. Genişletilmiş 2. basım. Ankara
Bilgi Yayınevi.

W. K. C. Guthrie , (2011), Yunan Felsefe Tarihi - Sokrates Öncesi İlk Filozoflar ve Pythagorasçılar. İstanbul: Kabalıcı.

T. Mengüşoğlu, (2000), Felsefeye Giriş.

Magee, B. (2004). Felsefenin Öyküsü. Ankara: Dost.

Honer, S.M. ve Hunt, T.C. (1996). Felsefeye Çağrı. (çev.H. Ünder). Ankara: İmge.